

"...

I- İPTAL VE YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN GEREKÇESİ

İptal ve yürürlüğün durdurulması istemini de içeren dava dilekçesinin gerekçe bölümü şöyledir:

"TBMM, yasama faaliyetlerini "İçtüzük hükümlerine göre" yürütür (Any.Mad.95/1).

Soru, yasama organının önemli araçlarından biridir. İçtüzükte soru, iki kategoride ele alınmıştır. Bunlardan birisi, denetim sorusu (Any.Mad.98, İçtüzük, Mad.96 vd.), öbürü ise yasama sorusudur (İçtüzük, Mad.60). Yasama sorusu, denetim ve bilgilenme sorusundan farklı olarak, sadece bakana değil, komisyona da tevcih olunabilmektedir. Ayrıca bu soru çeşidi, yalnızca Genel Kurul çalışmaları sırasında yöneltilebilmektedir (Bkz.İçtüzük, Üçüncü Kısım. Başlık ve matlaplar. Ayrıca, aynı kısmın 60 ıncı maddesi. fıkra:6. "görüşme sırasında", ibaresi).

Yasama sorusunun iki temel işlevi vardır:

Aydınlatma ve engelleme.

1) Yasama sorusunun aydınlatma işlevi:

Genel Kurul çalışmalarının (müzakerelerin) muhatabı, milletvekilleridir. Müzakere konusunda duraksama ve kuşku süren milletvekilleri, tatmin olmuş sayılmazlar. Müzakere sonunda açığa çıkarılması gereken irade, kuşkuya dayanmamak zorundadır. Örneğin yasa önerilerinin oylanmasında, diğer oylamalarda bu ihtiyaç kaçınılmazdır. Nitekim iptale konu Genel Kurul kararının kısıtlaması da bir sosyal güvenlik yasa tasarısı sebebiyle ittihaz olunmuştur. Bu yönüyle yasama sorusu, oylama öncesi zorunlu bir aydınlatma mekanizmasıdır.

2) Yasama sorusunun engelleme (obstruction, filibuster) işlevi:

Meşru sınırları aşmayan engelleme, yasama çalışmasının geleneksel yöntemidir ve bir muhalefet hakkıdır. Özellikle ezici sayısal çoğunluğu elde bulunduran ve uzlaşmaya yanaşmayan iktidar blokunu "makule çekecek mekanik", engellemedir. Engelleme, iktidar çoğunluğunun tek doğrucu baskıcılığını, aşılamazlığın duvarında eritecek ve uzlaşma bileşkesinde, çoğulcu demokrasi yaşatılabilecektir. Kuşkusuz engellenmenin de olağanlık/meşruluk sınırında kalması gerekir. Kamu oyu, genel görüntü ve haklılık/haksızlık yargısı, gelecek seçim çekingesi, aşırılığın dengeleridir. Engelleme araçlarından biri de yasama sorusudur. Bu sorular, sosyal güvenlik yasa tasarısında veya diğer gündemlerde, çokluğa, çoğunlukçuluğa dayalı iktidar için fren görevi görürler. Karşıt iradeler, bu sayede, bir sabah uzlaşının erdeminde buluşurlar (...).

İptale konu karar, esasen düzeltici veya uzlaştırıcı bir süreç olan soru hakkını, sorması beş cevabı beş dakika olmak üzere toplam on dakikaya sıkıştırarak ortadan kaldırmış, hem yasama verimine ve hem muhalefet hakkına ilişmiş, Genel Kurulu onay organına dönüştürmüştür.

Bu dava, engellenmenin anayasal meşruiyeti (Any.87,68/II) ve sınırları konusunda Yüksek Mahkemenin görüşünün belirmesi yönünden de özel bir önem taşımaktadır."

Dava dilekçesinin "Aykırılıklar - Gerekçeler", "Talep" bölümleri şöyledir:

"1- Anayasanın 95/1 hükmüne aykırılık: Anayasa, "Türkiye Büyük Millet Meclisi, çalışmalarını, kendi yaptığı İçtüzük hükümlerine göre yürütür". hükmünü amirdir.

a- Bu hüküm, İçtüzüğü ve yapılış şeklini anayasal sorun düzeyine yükseltmiştir. İçtüzük, herhangi bir Genel Kurul kararının itti hazında olduğunun aksine, özel bir yöntemle oluşturulan "iç-anayasa"dır. Muhalefetin süreçte katılımı olmadan iktidar çoğunluğunun önerileriyle, Genel Kurul baskını anlayışıyla, aniden "çalışma kuralı/içtüzük" üretilemez. Bu İçtüzük ihdası, elbetteki norm yargısının denetim alanındadır (Any. Mad. 148, İçtüzük Mad. 181).

b- Danışma Kuruluna ilişkin genel kural, böyle bir yöntemin uygulanmasına elverişli değildir (İçtüzük, Mad.19). Bu mekanizmanın işletilebilmesi için, talebi düzenleyen İçtüzük hükmünün, Danışma Kuruluna bir yetki vermiş olması gerekir. Ayrıca bu yetkinin tespit, teklif, görüş bildirme şeklinde varolması esastır (İçtüzük, Mad.19/5). İmdi, yasama sorusunu düzenleyen 60 ıncı maddenin 6 ve 7 nci fıkraları, Danışma Kuruluna bu neviden veya başka herhangi neviden bir yetki vermemiştir. 60 ıncı maddenin son fıkrasında Danışma Kuruluna tanınan yetki, yapılacak konuşmalarla sınırlı olup sorularla hiçbir bağlantı içinde değildir.

Danışma Kuruluna, tüzükte öngörülme yen yetkileri Genel Kurul kararıyla verir isek, bu yolla tüzüğü rafa kaldırmış, günü birlik değışen kararlarla, Meclisi belirsizliğe/kuralsızlığa gömmüş oluruz. Hukuk yalnızca yargıyı ve yürütmeyi değil, en önce yasamayı bağlar (Any.Mad.2,6).

Bu karar, İçtüzüğün 19 uncu maddesini tadil eden, Danışma Kuruluna tüzüğün üstünde yetki veren, tüzüğü bu yolla uygulanamaz kılan bir kural ihdasından başka bir şey değildir.

c- Konuşma sürelerinin kısıtlanabilmesine karşın (İçtüzük, mad.60/son fıkra), soruların neden sınırlanamayacağı sorulabilir. Hukuki cevap, "tüzüğün öngörmediği sınırlamanın, kararla yapılamayacağı"dır. Ayrıca kural, kötü de olsa, değıştirilinceye kadar yürürlükte kalır. Kaldı ki siyasal sistemde "engelleme nin zorunluluğu" bakış, bizi kuralın makul sınırd a olduğu sonucuna götürür (çoğunlukçuluğun mekanik barajları olmalıdır). Parlâmento uygulamalarında, günleri alan ve bol çeşitte engellemelere, uzlaşmaya giden yollar olarak rastlamak, ender değildir.

2- Anayasanın 87 nci maddesine aykırılığı:

İhdas olunan kural, Türkiye Büyük Millet Meclisinin temel işlevi olan "yasama" fonksiyonuyla çatışmaktadır. Oy kullanmak durumunda olan 550 milletvekiline toplam beş dakika "soru" süresi tanımak, "ha tanımak, ha tanımamak"tan öte "hiç tanımamak"tır. Aydınlanma ihtiyacında olan milletvekillerini, bu ihtiyaç giderilmeden "oy kullanma ile" karşı karşıya bırakmak, anayasal yasama sürecini kısaltmak anlamına gelir. Bu ise, Anayasaya aykırıdır.

3- Anayasanın 98 inci maddesine aykırılık:

Anayasamız, soruyu bilgilenme aracı olarak, Anayasa seviyesinde ele almıştır. Bu yapıyla Anayasa, aydınlanma işlevini gören yasama sorusunu da kısmen kapsar yapıdadır.

Esas Sayısı : 1999/37
Karar Sayısı : 1999/49

Anayasal soru hakkını, demokratik toplum gereklerine ve siyasetin katılımcı/çoğulcu karakterine aykırı olarak sınırlamak, hatta ortadan kaldırmak düşünülemez (Any. Mad. 13).

4- Anayasanın 68/II hükmüne aykırılık:

Partiler, demokrasinin vazgeçilmez dinamiğidir (Any.Mad.68/II). Partiler, Meclis çalışmalarına güçleri oranında katılırlar (Any.Mad.95/II). Meclis, siyasal rekabetin de plâtfomodur. Siyasete, çeşitlik, farklı yaklaşım sağlayacak ve partilerin en fazla yararlanabilecekleri "soru mekanizması" bu bakımdan da zorunlu bir "iç-unsur"dur. Bunu daraltmak, muhalefeti zamanın kısıkacına almaktır. Bunu yok etmek, muhalefet hakkını ve karşıt siyasî partiyi yok saymaktır. Süreçleri kısmak veya kısaltmak, "koşu tempolu" yasamaya onay vermek anlamına gelir. Yasamada verim, çıkarılan ürünün çokluğuna değil, niteliğine/kalitesine bağlıdır. "Yok kanun, yap kanun", bir meşrutiyet sloganıdır. Hukuk, uzun çalışmanın, araştırmanın ve bilginin ürünü olan temel kurallara muhtaçtır. Bu fasılda, Türk yasamasının sorunsuz olduğunu söyleyemeyiz.

Yürürlüğü ve Yürütmeyi Durdurma

Gerek İçtüzüğün 19. maddesinin son fıkrasındaki "bir İçtüzük hükmünün Danışma Kurulunun tespitini, teklifini, görüş bildirmesini öngörmesi" kaydını kaldırması, gerekse 60 ıncı maddede sorular için öngörülme bir süre kaydını getirmesi bakımından dava konusu karar, tipik bir İçtüzük ihdası niteliğindedir. Meclisin hemen her oturumda başvuru, uygulanan bu hükümlerin yeni içerikleriyle yürürlükte olması, süreci İçtüzük ihlâli çizgisinde etkileyecektir. Kendi hukukunu ihlâl eden pârlamento pratiği, hiçbir zaman hoş görülemez. İçtüzüğün doğru uygulanması, usulüne uygun olmayan değişikliklere hayatiyet tanınmaması, parlâmentonun itibar şartıdır.

Aykırı kararın koruyucu önlem olarak durdurulması gereği açıktır.

Talep

1- Örneği dilekçemize ekli, Anayasa'ya aykırılığı lâîyhamızda ortaya konan, iktidar gruplarının tekliflerinin oylanması yoluyla oluşan, İçtüzük ihdası niteliğindeki 14.8.1999 günlü Genel Kurul kararının iptali,

2- Yürürlük ve yürütülmesinin, dava sonuna kadar ivedilikle durdurulması,

Yüksek Mahkeme'nin takdirlerine sunulur.""